

2024-08-29

Göteborgs universitet
Rektor
rektor@gu.se

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
u.registrator@regeringskansliet.se

Dnr: GU 2024/1554

Dnr: 2024/01012

Svar från Göteborgs universitet på remiss av delredovisning av regeringsuppdraget att främja ansvarsfull internationalisering vid utbildnings-, forsknings- och innovationssamarbeten (Rapport 2024:1, dnr 2024/01012)

Sammanfattning

Göteborgs universitet ställer sig bakom huvuddragen i delrapporten. Universitetet delar utredningens syn på internationalisering som en nödvändig förutsättning för kunskapsproduktion, samt vikten av att skapa en kultur av ansvarstagande inifrån lärosätena.

Universitetet understryker vikten av att värna den individuella och institutionella akademiska friheten där varje lärosäte, lärare och forskare är fria att besluta vilka internationella samarbeten som ingås. Universitetet stödjer därför förslaget om ett aktörsorienterat arbetssätt där lärosätena själva tar ansvar för en samlad analys av möjligheter och utmaningar för ett internationellt samarbete, men där det finns nationella riktlinjer att luta sig mot.

Göteborgs universitetet noterar att rapporten främst fokuserar på forskningssamarbeten samt hot och möjligheter ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Det innebär ett skifte från tidigare definitioner av begreppet ansvarsfull internationalisering och vi saknar en problematisering kring vad detta, till synes ändrade fokus, innebär för lärosätenas roll och internationella verksamhet. Universitetet anser att ansvarsfull

internationalisering även omfattar utbildningsfrågor och innebär ett mycket vidare åtagande att agera etiskt och värna om mänskliga rättigheter, jämställdhet, mångfald, hållbarhet och global utveckling än vad som framgår av delrapportens definition. Universitetet menar att dessa aspekter bör ges större utrymme i det fortsatta regeringsuppdraget. Detta bredare synsätt är särskilt viktigt i tider av klimatförändringar, ökad autokratisering och politiska oroligheter och universitetet understryker vikten av att lyfta fram hur akademiska samarbeten bidrar till en positiv demokratisk utveckling. Universitetet ser att ett alltför starkt fokus på nationell säkerhet riskerar att leda till ökad politisk styrning av lärosätenas verksamhet samt att andra viktiga områden nedprioriteras, vilket i sin tur leder till minskad kvalitet i forskning och utbildning.

Nedan kommenterar Göteborgs universitet särskilt de avsnitt som handlar om *Förslag till system för ansvarsfull internationalisering, Policy* samt *Vägledande nationella riktlinjer*.

Förslag till system för ansvarsfull internationalisering

Göteborgs universitetet ställer sig i princip bakom rapportens förslag kring system för ansvarsfull internationalisering (se konkreta synpunkter för policy och riktlinjer nedan). Värt att betänka är dock att det kan bli svårt för den enskilde forskaren att veta vilken policy eller riktlinje det är som har företräde för en annan. I praktiken kan det för en enskild forskare handla om att förhålla sig till den nationella policyn för ansvarsfull internationalisering, nationella riktlinjer, gemensamma riktlinjer framtagna av SUHF, samt lärosätets egen policy, ramverk eller specifika riktlinjer för ansvarsfull internationalisering. Därtill kommer eventuella kommande bestämmelser på EU-nivå. Frågan om vilken policy eller riktlinje som har företräde före vilken kommer att bli viktig att kunna svara på. En ökad tydlighet och beskrivning av de olika nivåerna är därför önskvärd.

Universitetet anser att den nationella stödstruktur som utredarna har i uppdrag att föreslå i sin slutrapport utgör ett viktigt komplement till systemet, framför allt när det gäller medvetandegörande insatser och sektoröverskridande samarbete. Universitetet ser inget behov av en nationell kontaktpunkt för säkerhetsfrågor eller att stödstrukturen ingår i beslutsprocessen för lärosätenas internationella samarbeten. Stödstrukturen fyller däremot en funktion som kunskapsbank och länk till liknande exempel. Beslut kring samarbeten måste dock även fortsatt tas vid lärosätena enligt subsidiaritetsprincipen. I sammanhanget vill universitetet framhålla vikten av att så långt det är möjligt undvika att inrätta administrativa överbyggnader på nationell nivå kring särskilda frågor som bör och kan hanteras inom ramen för lärosätenas ordinarie verksamhet. En sådan överbyggnad är inte bara administrativt otjänlig, men inte heller försvarbar ur ett kostnadseffektivt perspektiv. Istället bör den samlade kompetensen och erfarenheten som finns på lärosätena nyttjas för att bygga den kultur av ansvarstagande som utredningen föreslår. Genom att nyttja den expertkompetens som finns vid lärosätena i form av forskare och andra experter, undviks en ökad byråkratisering. Det säkerställer också att besluten ligger nära den aktuella forskningen. Här måste lärosätena själva få besluta hur de ska bygga upp sin stödstruktur internt för

att enskilda forskare ska få det stöd de behöver. Forskningsintensiva svenska lärosäten tar redan idag ett stort ansvar för frågorna och vid Göteborgs universitet finns det sedan ett par år tillbaka både ett värdebaserat ramverk för ansvarsfull internationalisering samt ytterligare material kopplat till avvägningar inför och under ett samarbete eller en resa.

Policy

Göteborgs universitet ställer sig bakom de grundläggande principer om öppenhet och akademisk frihet som den föreslagna policyn vilar på men anser, som tidigare nämnt, att en alltför snäv och säkerhetsfokuserad definition av ansvarsfull internationalisering används i delrapporten.

Universitetet vill också markera att vi ser positivt på ett förstärkt stöd för akademisk frihet och institutionell autonomi genom tillägg i *Regeringsformen* för att få ett stärkt grundlagsskydd samt anpassade skrivningar i *Högskolelagen*. Universitetet ser gärna att den frågan lyfts i relation till regeringsuppdraget kring ansvarsfull internationalisering.

Universitetet ser positivt på förslaget att lärosätena själva ansvarar för att upprätta en struktur och process för frågorna utifrån egna behov och förutsättningar. Det är viktigt att påpeka att lärosätena själva måste äga frågan kring HUR man arbetar med ansvarsfull internationalisering inom lärosätet.

På samma linje motsätter sig universitetet att det i policyn fastslås att lärosätena ska ta fram specifika riktlinjer. Lärosäten bör själva ta beslut om det föreligger ett behov av mer specifika riktlinjer eller om andra insatser är mer lämpade för att främja det lokala arbetet med ansvarsfull internationalisering.

Av rapporten framgår att arbetet med ansvarsfull internationalisering ska följas upp och redovisas. Universitetet ställer sig frågande till vad samt hur detta ska redovisas och hur det förhåller sig till andra återrapporteringskrav (ex kring informationssäkerhet). Ett kvalitativt uppföljningsarbete med erfarenhetsutbyte och diskussioner hade varit att föredra.

Vägledande nationella riktlinjer

Göteborgs universitet instämmer i stort med att de aspekter som lyfts fram under de fem dimensionerna är viktiga och att de kan användas som en grund för kunskapshöjande insatser i syfte att främja en kultur av ansvarstagande inom lärosätena.

Universitetet ställer sig bakom förslaget om att de nationella riktlinjerna ska utformas på ett sådant sätt att de kan justeras och anpassas efter nya situationer.

Universitetet anser dock att de vägledande nationella riktlinjerna är alltför omfattande både i antal och i detaljeringsnivå för att kunna utgöra ett praktiskt stöd för forskare och lärare i kontinuerlig bedömning av internationella aktiviteter. Det finns en risk att

riktlinjerna, i sin nuvarande form, upplevs som övermäktiga och att den enskilde forskaren väljer att avstå från samarbeten snarare än att genomgå olika riskhanteringsprocesser, vilket vore förödande för Sveriges roll som en ledande kunskapsnation. Riktlinjernas olika punkter tenderar också att gå in i varandra och upprepar sig och borde kunna slimmas till en mer lättillgänglig materia för att kunna nå målsättningen om “uppslagsbok”. Universitetet efterlyser också en koppling mellan riktlinjerna och den tilltänka stödstrukturen.

Universitetet motsätter sig skrivningarna kring den svenska kontexten kopplat till nationella politiska prioriteringar. Här ser vi en fara för ökad politisering av lärosätenas arbete, vilket riskerar att undergräva lärosätenas akademiska frihet och institutionella autonomi. Universitetet vill framhålla att nationella politiska prioriteringar ej bör ha för stort inflytande på lärosätenas internationella samarbeten och att universiteten inte primärt är en aktör inom den säkerhetspolitiska sfären.

Universitetet anser att det varken är ändamålsenligt eller resursmässigt försvarbart att göra samlade analyser av alla internationella aktiviteter utifrån samtliga aspekter i de nationella riktlinjerna på ett sådant sätt som beskrivs i kapitlet *“Former för en sammanvägd bedömning”*. Hur och på vilken nivå som bedömningen görs kan variera beroende på en mängd faktorer och det är av yttersta vikt att lärosätena själva styr över formerna för det.

Universitetet motsätter sig skrivningar om lärosätenas roll i att genomföra “enklare” bakgrundkontroller i samband med rekryteringar då det inte är förenligt med lärosätens uppdrag. Dessutom saknas rättssäkra bedömningskriterier, vilket sammantaget riskerar att skapa en otydlig ansvarsfördelning mellan lärosätena och berörda myndigheter.

Ärendets beredning

Beslut i ärendet har fattats av rektor Malin Broberg, efter föredragning av Karolina Catoni. Ärendet har handlagts av International Centre i samråd med Mette Sandoff, vicerektor för internationalisering och campusutveckling. Universitetets fakulteter, studentkårer, universitetsbibliotek samt berörda enheter inom den gemensamma förvaltningen har givits möjlighet att inkomma med synpunkter.